

Jonas Stanevičius- Pisarskis

**1863 metų sukilimo vadas
Tryškių apylinkėse**

Parengė bibliotekininkės K. Momkienė ir V. Jocienė

Telšių rajono savivaldybės
Karolinos Praniauskaitės
viešoji biblioteka

2023

Bajoras **Jonas Liudvikas Silvestras Stanevičius** (slapyvardžiu Pisarskis) gimė 1823 m. gruodžio 27 d. Raseinių pavieta, Padubysio dvare, prie Lyduvėnų. Vyriausiasis Ezechielio Stanevičiaus ir Kunigundos Bilevičiūtės sūnus, Jozefo Bilevičiaus anūkas. Ezechielis Stanevičius buvo 1830–1831 m. sukilimo vadas Raseinių apskrityje. 1831 m. tėvui Ezecheliui emigravus į Prancūziją, Kunigunda, bijodama Rusijos valdžios represijų, išvežė nepilnamečius sūnus iš gimtosios Žemaitijos į Prancūziją. Šeimą gyveno Nancy mieste, kuriame jų atžalos ir mokėsi. Jonas Stanevičius studijavo Briuselyje, vėliau, įstojo į svetimšalių legiono gretas, žuavus (samdinių legioną). Iki 1848 m. tarnavo Alžyre, kur gavo puskarininkio, kapralo, vėliau seržanto laipsnius. 1848 m. gegužės 16 d. išvyko iš Alžyro, pasiekė Poznanę ir – kartu su broliais Povilu (gim. 1825) ir Ignacu (gim. 1835) – dalyvavo Lenkijos sukilime. Išsiilgęs gimto krašto važiavo į Lietuvą, bet prie sienos buvo sugautas ir išsiųstas į Kaukazą tarnauti.

Anno Dni 1829 die 30 Ego Bartholomaeus Adamowicz
Par. Lidovianus baptizavi infantem Nri Joannem
Ludovicum Sylvestrum 27 huius natum ex legitimi-
simo conjugibus Patre M^o Ezechiele Stariewicz Pres.
S^c. D. Nos: matre M^o Funegunde Billewiczowna
Marisch de Aula Padubis Pat. Lidovian: Patrim. Jure
M^o Ludovico Billewicz Pres S^c. Jaund et
M^o Emiliana Billewiczowna Vesilif - M^o Vale-
rianus Pilsudski et M^o Appolonia Borowka -
Takowe Kopie xi su zgodzaja z Originalem swiadomy
Barthomiej Adamowicz
Pleb. Lidovianus

Jono Liudviko Silvestro Stanevičiaus krikšto įrašas Lyduvėnų bažnyčios gimimo metrikų knygoje

Šaltinis: <https://www.epaveldas.lt/preview?id=669%2F1%2F222>

1863 m. sukilimo dalyvis Jonas Stanevičius-Pisarskis, portretinė, piešta fotografija. Vaizdas perfotografuotas XX a. 4 deš.

Šaltinis: <https://www.epaveldas.lt/preview?id=LIMIS-432061901>

Leliva - Močila

Staniewicz - Billewicz

Antspaudas su Stanevičių ir
Bilevičių giminės herbais
įspaustas rausvame lake. XVIII a.

Ezechielis Stanevičius (apie 1796 – 1855)
Jono Stanevičiaus tėvas, dalyvavęs 1830–1831 m. sukilime

Jonas Stanevičius po karo tarnybos apsigyveno Kaunatavoje, kurį **1859 m. rugpjūčio 31 d.** nusipirko iš bevaikio Eligijaus Kaunackio, Šiaulių pavieto maršalkos, tėvo Ezechieliaus Stanevičiaus gero draugo. Jonas Stanevičius buvo įdomi veikli asmenybė, todėl nusipirkęs dvarą entuziastingai su brolio Ignaco pagalba ėmėsi Kaunatavos dvaro reformų, per kelerius metus paversdamas jį gana moderniu prekinio ūkiu. Pastatė degtinės varyklą. Bažnyčiai skyrė 20 dešimtinių žemės. 1861 m. Jonas Stanevičius vedė Mariją Kontautaitę, su kuria 1862 m. gruodžio 14 d. susilaukė dukros Elenos (Helenos).

Kaunatavos dvaras (XX a.)
Tarybiniais metais buvo pritaikytas
mokyklos reikmėms

1872 m. Kauno gubernijos žemėlapis, kuriame pažymėta Kaunatava

Šaltinis: <https://maps.arcanum.com/en/map/russia-1872/?>

layers=14&bbox=2501306.2043470354%2C7546971.769222734%2C2537671.120553708%2C7560195.37511607

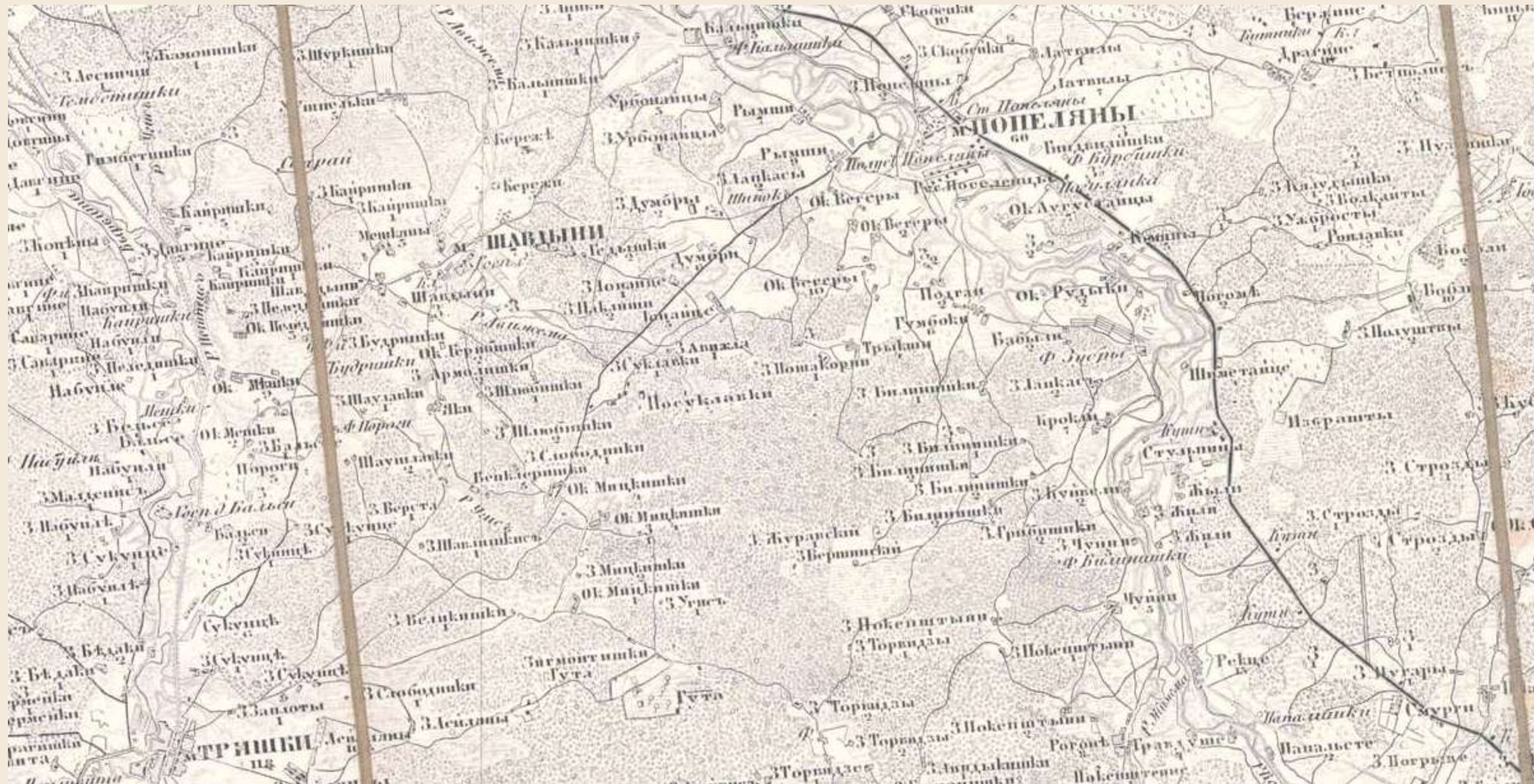
Šeimos laime džiaugtis teko neilgai. Prasidėjo 1863 m. sukilimas. Šiaulių pavieto sukilimo karinis viršininkas Jonas Stanevičius sukilėlius ėmė organizuoti kovo pradžioje Biliūniškių miške, prie dvarininko Važinskio palivarko. 1863 m. balandžio mėnesį Jono Stanevičiaus būryje jau buvo per 200 sukilėlių. Jo brolis Povilas Stanevičius (1825–1863) buvo tame pačiame būryje ir jam padėjo telkti žmones bei vadovauti. Pisarskio būrys skelbė manifestus, rinko savanorius, naikino valdžios įstaigų raštus, ėmė maistą iš dvarininkų. Iš Šiaulių pavieto sukilėlių karinio viršininko Jono Stanevičiaus–Pisarskio Papilės klebonas Ignotas Vaišvila, Simono Daukanto globėjas, gavo raštišką nurodymą, kad pirmąją Velykų dieną (kovo 30 d.) iš sakyklos perskaitytų sukilėlių manifestą ir jį žmonėms paaiškintų. I. Vaišvila tai atliko ir dėl to kurį laiką buvo įkalintas rusų valdžios. (I. Vaišvila palaidotas Ubiškės kapinėse (Telšių r.)). Tokius pačius įsakymus gavo Gruzdžių bei Šakynos klebonai. Be to, paėmė valdžios pinigus ir sunaikino valsčių raštus Viešniuose, Akmenėje, Šakynoje ir Luokėje.

1863 m. balandžio 11 d. įvyko mūšis kelyje iš Šiaulių į Biliūniškes. Balandžio 28 d. sukilėliai vėl kovėsi su carine kariuomene prie Biliūniškių dvaro.

Jonas Stanevičius gegužės 5 d. (pagal Julijaus kalendorių balandžio 23 d.) lietuvių kalba paskelbė atsišaukimą į gyventojus, kuriuo įspėjo, kad neskųstų sukilėlių, kovojančių dėl jų laisvės, grasino bausme išdavikams, žadėjo, kad netrukus būsią laisvi.

1863 m. gegužės 21 d. (pagal Julijaus kalendorių gegužės 9 d.) prie Tryškių įvyko Jono Stanevičiaus–Pisarskio vadovaujamas mūšis su rusų kariuomenės daliniais. Nors sukilėliai narsiai gynėsi, bet buvo sumušti. Žuvusieji palaidoti Bėdakų kaime.

1872 m. Kauno gubernijos žemėlapyje matosi Tryškių ir Biliūniškių vietovės, kuriose vyko 1863 m. sukilimo kovos, vadovaujamos Jono Stanevičiaus-Pisarskio.

Šaltinis: [https://maps.arcanum.com/en/map/russia-1872/?](https://maps.arcanum.com/en/map/russia-1872/?layers=14&bbox=2504201.2567933253%2C7567361.346517772%2C2576931.089206671%2C7593808.558304443)

layers=14&bbox=2504201.2567933253%2C7567361.346517772%2C2576931.089206671%2C7593808.558304443

Po 1863 metų sukilimo Jonas Stanevičius buvo priverstas emigruoti. Marija Kontautaitė-Stanevičienė su dukra Elena (Helena) liko Lietuvoje, buvo tardomos ir persekiojamos, vėliau ištremtos į Kostromos guberniją.

Mirė Jonas Stanevičius 1904 m. vasario 21 d. Kamenskoje gyvenvietėje, Jekaterinoslavo gubernijoje. 1904 m. kovo 5 d. kūnas pervežtas į Lietuvą ir palaidotas Žeimuvėnų dvaro kapinėse, Upynoje (Telšių r.).

Įdomu tai, kad Jono Stanevičiaus vaikaitis Zigmuntas Gužasuskas (Zygmunt Gużewski) taip pat buvo karininkas.

Zigmuntas Gužasuskas (1894–1973)

Paminklas, skirtas 1863 metais prie Biliūniškių dvaro žuvusiems sukilėliams atminti, pastatytas 1934 m. Šiaulių „Aušros“ muziejaus darbuotojų iniciatyva. Lėšas paminklo statybai skyrė čia žuvusio sukilėlio brolis (pavardė nežinoma). Projekto autorius – Kazimieras Skerstonas (1895–1979).

Atsiliepdami į Prezidento Gitano Nausėdos kvietimą paminėti 160-ąsias 1863 m. sukilimo metines 2023 m. sausį Telšių rajono savivaldybės Karolinos Praniauskaitės viešosios bibliotekos darbuotojų iniciatyva Žeimuvėnų dvaro kapinėse, Upynoje, Telšių rajone, buvo surastas Jono Stanevičiaus kapas.

Literatūros sąrašas:

1 Maksimaitienė, O., Lietuvos sukilėlių kovos 1863–1864 m. Vilnius, 1969, p. 112–113.

2 Sukilėlių būrių Žemaitijoje monografija. Vilnius, 2015, p. 60.

3 Sliesoriūnas F., 1830–1831 metų sukilimas Lietuvoje. Vilnius, 1974, p. 64.

4 1863 metų sukilimas: veidai, vardai, istorijos. Šiauliai, 2013, p. 61, 98–99.

5 Janusz Wojtasik, Jan Liudwik Sylwester Staniewicz, Polski słownik biograficzny. T 41. Warszawa–Kraków, 2002, p. 547–548.

6 J. Godl, Kownatów, Słownik geograficzny królestwa polskiego i innych krajów słowiańskich, Warszawa, 1883, p. 521.

7 Merkys, V. Įžymūs žmonės. Simono Daukanto globėjas kun. Ignotas Vaišvila/ Lietuvos valsčiai. Papilė. T 1, 2004, Vilnius, p. 961–974.

8 https://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Staniewicz

9 <https://www.archeonas.lt/index.php/en/kaunackiu-genealogija?start=5>

10 <https://hausitus.lt/objektas/33319>

11 <https://www.epaveldas.lt/preview?id=LIMIS-20000003059395>

12 https://pl.wikipedia.org/wiki/Ezechiel_Staniewicz

13 https://pl.wikipedia.org/wiki/Zygmunt_Gu%C5%BCewski

14 <https://www.epaveldas.lt/preview?id=1475%2F1%2F1>

15 <https://www.epaveldas.lt/preview?id=LIMIS-432061901>

16 [https://maps.arcanum.com/en/map/russia-1872/?](https://maps.arcanum.com/en/map/russia-1872/?layers=14&bbox=2504201.2567933253%2C7567361.346517772%2C2576931.089206671%2C7593808.558304443)

[layers=14&bbox=2504201.2567933253%2C7567361.346517772%2C2576931.089206671%2C7593808.558304443](https://maps.arcanum.com/en/map/russia-1872/?layers=14&bbox=2504201.2567933253%2C7567361.346517772%2C2576931.089206671%2C7593808.558304443)

17 [https://maps.arcanum.com/en/map/russia-1872/?](https://maps.arcanum.com/en/map/russia-1872/?layers=14&bbox=2501306.2043470354%2C7546971.769222734%2C2537671.120553708%2C7560195.37511607)

[layers=14&bbox=2501306.2043470354%2C7546971.769222734%2C2537671.120553708%2C7560195.37511607](https://maps.arcanum.com/en/map/russia-1872/?layers=14&bbox=2501306.2043470354%2C7546971.769222734%2C2537671.120553708%2C7560195.37511607)

18 <https://www.epaveldas.lt/preview?id=1485%2F1%2F10>

19 <https://www.epaveldas.lt/preview?id=669%2F1%2F222>

20 Upynos seniūnijos bibliotekininkų iniciatyva//Telšių žinios, 2023 02 03 Nr. 10, p. 6.

21 Ivoncius A., *1863-iejį: mūsų prie Tryškių aprašymas kariniame raporte/* Kalvotoji Žemaitija, Nr. 79, 2022–10–11, p. 8, 11